

minden esetben gondolni kell arra, hogy a személyiség szerkezete végtelen kombinációkat mutathat és ezért nem is alkalmazható egyetlen sablon sem maradéktalanul. Továbbá: minden feljegyzés és ennek kiértékelése nagyban függ a pedagógus tájékozottságától, felkészültségétől és érdeklődésétől (3. — 1017.) Törekedjünk a személyi lap hézagait úgy kitölteni, hogy annak adatai lehetőleg teljesen tükrözzék a tanulók fejlődő személyiségét és egyben biztos következtetések alapját képezzék. (12. — 27.)

A teljesség szempontjából különös figyelmet kell fordítani arra a kérdésre, hogy a tanulónál a készségek, képességek, a tehetség, továbbá az érdeklődés viszonylag állandó iránya *milyen kapcsolatban van a tanuló teljesítményével.* (3. — 1011—1019.)

A személyiség megítélése szempontjából nagyon fontos adatot képeznek a más személyekhez fűződő kapcsolatok. Ezek ui. döntő szerepet töltenek be a személyiség formálásában. A tartós kapcsolatok gyökereit mélyebben kell keresni.

Nyomatékosan utalunk arra, hogy a személyi lap annál tökéletesebb, minél differenciáltabb jellemzőket tartalmaz. Külön fontosságot tulajdonítunk a személyi lapban szereplő szakkifejezések egyértelműségének. Ügyelni kell arra is, hogy ezek közül mindig a legtalálóbbat válasszuk ki. Ezért kívánatos lenne, ha olyan személyi lap forma-nyomatványok állnának a pedagógusok rendelkezésére, amelyek az itt hangoztatott követelményeknek megfelelnek és amelyekhez részletes útmutató lenne csatolva. Ezzel egyértelmű véleményt hangoztat *Lénárd Ferenc* is (12. — 27.)

Végezetül szólnunk kell a tanulók típus csoportokba való sorolásának módjáról.

Sokat vitatott kérdéssel foglalkozik maga a *tipológia*. E tanulmány keretében nincs arra lehetőség, hogy csak a legismertebb és a gyakorlatban leginkább használatos típuselméletekkel érdemlegesen foglalkozhassunk. Elengedhetetlennek tartjuk, hogy a nevelő a személyi lapok kitöltése előtt, valamint a tanulók jellemzésének készítésekor legalább nagy vonásokban megismerkedjék főleg azokkal a típuselméleti alapokkal, amelyek éppen a tanulói típusokra vonatkoznak.

A tanulókról készített jellemzések alkalmazásának legtérképezetesebb módja az egyéni nevelési terv, a tennivalók meghatározása, ami lényegében a személyi lapok pedagógiai célját is meghatározza.

*

Az irodalomfelsorolást lásd a tanulmány bevezető részénél: 4. évf. 5. sz. 341. oldalon.



TÓTH JÓZSEF
szakvezető tanár

A TÁRGYI FORMÁK ÉS SZÖVEG DÍSZÍTŐ JELLEGŰ, PLAKÁTSZERŰ ÖSSZEÁLLÍTÁSA

A rajztanítás sajátos munkaterületekre, ún. munkakeretekre oszlik. A munkakeretek között szoros kapcsolat van, ezek kölcsönösen kiegészítik egymást. Az egyik munkakeret fokozza, elősegíti a másik munkakeret anyagának eredményes megvalósítását.

A plakát rajzolása a díszítő jellegű munkakeret anyagába tartozik.

Az általános iskola 6. osztályában az „Edényvásár” c. plakáthoz terveket készítünk.

A természet utáni tanulmányok alapján a tanulók elsajátítják a különböző térformák ábrázolását környezetükkel együtt. A díszítő jellegű munkák munkakeretén belül viszont ezen tárgyak redukciós ábrázolásával foglalkoznak. E redukált formák felhasználásával egyszerű plakátot rajzolnak. Ez színbeli megoldásban és a kivitelezésben is eltér a tanulmányoktól.

Cél: a tanuló esztétikai nevelése, a kombinatív képességének fejlesztése, az önállóságra való nevelés.

A tanuló számára nem jelent könnyű feladatot, hogy dekoratív jellegű, plakát-szerű feladatot készítsen leegyszerűsített tárgyi formákkal és rövid szöveggel. A rajztanár munkamegosztása, szemléltetése és módszeres eljárása azonban sokat segíthet a tanulóknak.

A szertárban levő edények formáit papírból kivágtam. Egy színnel kifestettem, a plasztikát fény- és árnyékcsíkkal adtam meg. Az órára edényeket, különböző színű textíliát és nyomdai plakátokat vittem be.

Az anyagot a következő óravezetés mellett tanítottam:

1. *Az óra anyagának, céljának közlése*

Az óra oktatási célja az, hogy a tanulók megismerjék: mi a redukció, mi a kompozíció, milyen a jó plakát?

Ezt a táblára is felírom.

Közlöm a tanulókkal, ha megismerkedtünk azzal, amit a táblára írtam, akkor két plakáttervet rajzolunk és festünk. A következő héten ezekből a tervekből – esetleg módosítással – egyet kivitelezünk.

2. *A kivitelezés tervének ismertetése*

a) Megfestem egy edény redukciós képét.

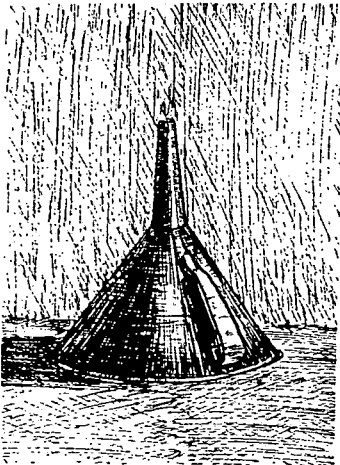
b) Kifüggesztett plakátról leolvassuk a jó plakát követelményeit.

c) Egy tervet készítek a falitáblán az edények redukciós kivágott képeivel.

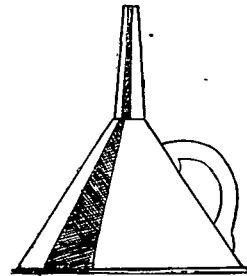
d) 2–3 tanuló a falitáblán tervet készít.

3. *Az új anyag feldolgozása*

A táblára egy tanulórajzot tűzök fel, mely a tölcser látszati képét ábrázolja. Mellé egy lapot helyezek el, azon megfestem a tölcser redukciós képét.



1. ábra



2. ábra

Amíg festek, elmondom a technikai megoldást: lekevert színnel festünk, csak száradás után teszem fel a következő színt.

Összehasonlítjuk a két rajzot. A tanulók látják, hogy a második egyszerűbb, ezt könnyebb megrajzolni. Közös megállapítjuk, milyen legyen egy tárgy redukciós képe. A rajzhoz a táblára felírt mondattól (mi a redukció?) egy nyilat húzok.

Mi a redukció?

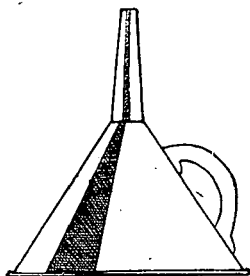
A táblára felrajzszerezek egy nyomdai plakátot, ezen figyeljük meg a jó plakát ismérveit. Közben a tanulók látásélményeik alapján beszámolnak az utcán látott plakátokról is. Összegezzük a jó plakát követelményeit, és azt felírom a táblán levő plakát mellé.

Redukciós formák!

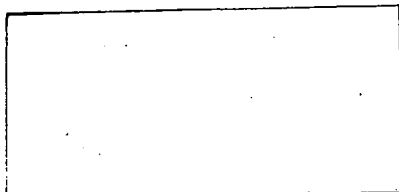
Ne legyen zsúfolt!

A plakátelelemek jó elhelyezése (egyensúly).

Sötét formák, világos háttér.



3. ábra



4. ábra

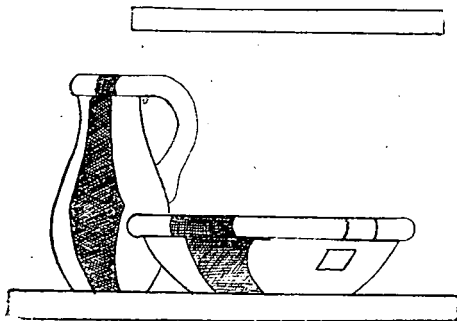
Világos formák, sötét háttér.

Erőteljes színek, de kellemes színhatás.

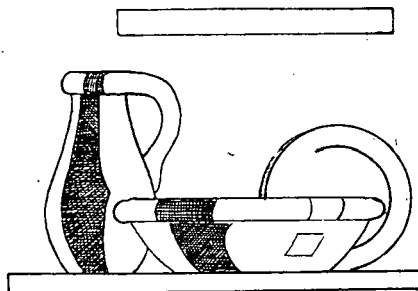
Rövid, de jól olvasható szöveg.

Kivágott formákkal tervet készítek a falitáblán. A szöveget csak folttal jelölöm. Hangsúlyozom, hogy a szövegfolt igen lényeges helyet foglal el a plakát kompozíciójában, a plakátelelemek elhelyezésének egyensúlyában.

Bemutatom, hogyan lehet fejleszteni a plakáttervet.



5. ábra

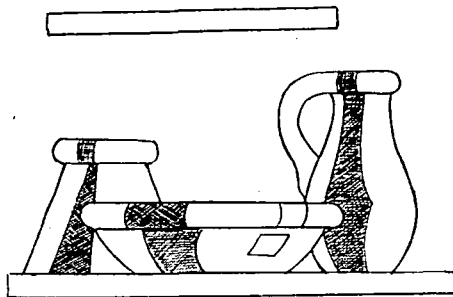


6. ábra

Átrendezéssel egy újabb tervet kaphatunk. Itt foglalkozom a kompozíció fogalmával. A fogalom tisztázása után a táblán levő: Mi a kompozíció? mondattal egy nyilat húzok a plakáttervhez.

Mi a kompozíció?

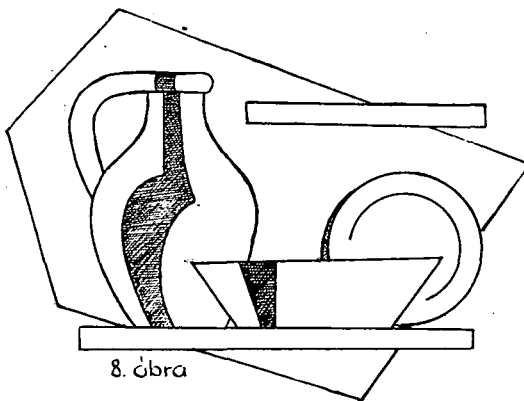
A tervet a tárgyasztalon edényekkel is megoldjuk. A tanulók látják a valóságot és annak plakátszerű megoldását.



7. ábra

2–3 tanuló egyidőben tervet készít a táblán. A kész munkákat az osztály megbírálja, esetleg átalakítja.

Minden terv készítésénél arra is vigyázok, hogy az színben is jól megoldott legyen.



8. ábra

A rajzlap kiosztása után megbeszéljük annak beosztását, a tervek elhelyezését. A tanulók ilyen előkészítés után könnyen rajzolnak terveket. A tárgyi formákat az asztalra elhelyezett edényekről rajzolják meg. Míg a tanulók önállóan dolgoznak, egyéni korrektúrát végzek.

A festés megkezdése előtt ismét bemutatok egy-két nyomdai plakátot, azok színösszhatását figyeljük meg. Megbeszéljük a technikai kivitelezést is. Felhívom a tanulók figyelmét a plakátnál alkalmazott leegyszerűsített festésmódra. A célszerű munkamenet megbeszélése után megkezdik a festést.

4. Eredménymegállapítás (az új anyag rögzítése)

Megállapítjuk, hogy a tervek összhatása, a plakátelelemek (tárgyak, szövegfelt) elhelyezése mennyiben felelt meg a tanult követelményeknek. Milyen volt a technikai kivitelezés.

Végül felhívom a tanulók figyelmét arra, hogy ismét nézzék meg az utcán a plakátokat. Figyeljék meg mennyiben érvényesülnek azokon az, amit a mai napon tanultunk.



MŰHELY

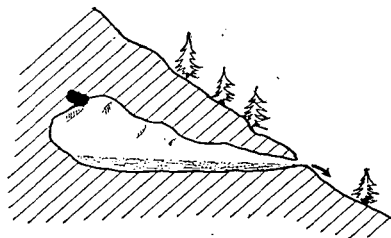
GONDOLATOK ROMÁNIA FÖLDRAJZÁNAK TANÍTÁSAKOR

A tankönyv arra hivatott, hogy kibontsa a Tanterv által körvonalazott anyagot. Ha felépítése jó, a szerkezete világos, akkor a tanuló egyik legfontosabb segédeszközévé válhat a tanítási órák alatt is. A tanár feladata viszont az, hogy a tankönyv anyagát feldolgozza, megmagyarázza, illetve a szövegezésből származó félreértéseket tisztázza.

Az 5. osztályos tankönyvben, „Működnek-e vulkánok a Keleti-Kárpátokban?” – című fejezetben olvashatjuk a következőket:

A Torjai-büdösbarlangot „mérgek gáz tölti ki”, – majd később, „a barlang alját nehezebb, mérgek gáz tölti meg”. (1:138)

Az olvasó egyrészt azt gondolhatja (s gondolta is, hisz a szóban forgó anyagot több általános iskolás tanulóval elolvastattuk), hogy egy bizonyos gáz betölti az egész barlangot, másrészt arra is gondolhat, hogy a barlang alját az előbbinél nehezebb mérgek gáz tölti meg. Ezt feltétlenül tisztázni kell, hisz a valóság az, hogy a barlangot nem tölti ki mérgek gáz, hanem csak az alját fél méternyi magasságig. Ez a gáz a levegőnél nehezebb, ezért helyezkedik el a barlang aljában. Ez a levegőnél nehezebb gáz a barlang szájánál nagyobb magasságot azért sem érhet el, mivel ott a szabadba távozik, szinte kifolyik. Egy kis vázlatrajzzal az elmondottakat könnyebben megérthetjük a tanulókkal.



1. ábra

Az 1 méter magasságú gázrétegben a felnőtt minden veszély nélkül járhat. Veszélyt jelent azonban a gyermekek számára, mert belégzése fulladást okozhat.

A kénés gázok a barlang falára sárga kristályokban rakódnak le. Ez a sárga színű bevonat is jelzi a kénés gáz jelenlétét.